

Nr 465

Av herr Carlshamre m. fl., om inrättande av ett kvällsseminarium i Stockholm.

(Lika lydande med motion nr 407 i Första kammaren)

Inom det obligatoriska skolväsendet tjänstgör ett stort antal icke examinerade lärare. Aktuella och exakta uppgifter om antalet i hela landet står inte att få, men uppskattningsvis är ungefär 2 000 lärartjänster på grundskolans låg- och mellanstadium besatta med icke behöriga innehavare, och antalet torde vara i stigande. Enligt en undersökning i Stockholm hösten 1965 tjänstgjorde då, förutom utpräglat korttids-tjänstgörande, 239 oexaminerade lärare på mellanstadiet och 183 på lågstadiet i Stockholms skolor.

Av de i Stockholm tjänstgörande oexaminerade lärarna hösten 1965 hade 69 % på mellanstadiet och 35 % på lågstadiet studentexamen eller motsvarande kompetens; 33 % på lågstadiet hade förvärvat normalskolekompetens. 50 % av de oexaminerade lärarna på mellanstadiet och 55 % på lågstadiet tillhör åldersgruppen 19—24 år och torde i stor utsträckning ägna sig åt vikariatstjänstgöring i avvaktan på kommande yrkesutbildning. Av de återstående är 42 % på mellanstadiet och 32 % på lågstadiet i ålder 25—45 år. Om dessa heter det i en redogörelse för den av Stockholms skoldirektion föranstaltade undersökningen:

Många känner sådan trivsel i arbetet i skolan, att de uttalat önskan att även i fortsättningen få tjänstgöra som lärare. På grund av försörjningsplikt har de dock i regel icke möjlighet att genomgå utbildning för läraryrket med de utbildningsvägar som nu står till buds, vilket är att beklaga, eftersom dessa lärare genom regelbundet deltagande i kurser och konferenser i pedagogiska och metodiska frågor visat stort intresse för omskolning.

Det har vidare under hand kommit till vår kännedom, att många lärare inom denna senare kategori avser att, sedan tillräckligt lång vikariatstjänstgöring fullgjorts, anhålla om tillstånd att söka och inneha extra ordinarie anställning som lärare, oaktat föreskriven formell behörighet icke förvärvats. Det synes oss med hänsyn härtill vara en bättre lösning, för såväl skolan som den enskilde, om dessa lärare så snart som möjligt kunde beredas tillfälle att förvärva fullständig lärarutbildning. Denna lärarutbildning (omskolning) torde med hänsyn till dem som väntas söka utbildningen böra organiseras som ett seminarium, som står öppet för sådana som genom väl vitsordad vikariatstjänstgöring förvärvat viss lärarerfarenhet. Undervisningen bör vidare vara så förlagd, att eleverna jämsides med studierna kan ägna sig åt lärartjänstgöring på deltid.

Enligt vad vi inhämtat föreligger planer på att fr. o. m. höstterminen 1966 inrätta ett kvällsseminarium i Stockholm för omskolning av de icke behöriga lärare det här gäller. Det synes oss angeläget att ett sådant seminarium verkligen kommer till stånd.

Frågan om de oexaminerade lärarna och deras eventuella omskolning är emellertid inte enbart ett stockholmsproblem. Icke behöriga lärare tjänstgör i alla delar av landet, och i vissa trakter sannolikt i större relativt antal än i Stockholm. Det synes oss rimligt att alla icke examinerade lärare, som genom väl vitsordad vikariatstjänstgöring av inte alltför ringa varaktighet ådagalagt lämplighet för läraryrket, beredes samma möjlighet till omskolning som kollegerna i huvudstaden.

Om de i Stockholm konstaterade proportionerna är någorlunda representativa för hela landet bör det sammanlagt finnas minst ett tusental oexaminerade lärare med student- eller normalskolekompetens, för vilka det alltså inte brister alltför mycket i den ämnesteoritiska meriteringen. Vad som fattas torde relativt lätt kunna inhämtas genom korrespondensstudier. För dem som per korrespondens förvärvat denna kompetens kunde utbildning i metodik, pedagogik m. m. ges vid särskilda kurser på ferietid vid lärarhögskola eller seminarium, förslagsvis två kurser på vardera sex veckor. I den mån denna utbildning blir kortare än den ordinarie och svårigheter uppstår att på ferietid bereda möjlighet till auskultation och praktisk övning i undervisning, bör detta kunna kompenseras av att alla elever redan besitter en icke föraktlig lärarerfarenhet.

Flera fördelar skulle kunna vinnas om en utbildning av här skisserat slag kan realiseras:

För det första tillgodoses ett rättvisekrav. Av de icke examinerade lärarna har många, under förhållanden som är svårare än dem under vilka deras behöriga kolleger arbetar, gjort skolväsendet stora tjänster genom att i en svår bristsituation träda till och hålla skolarbetet i gång. De villkor som måhända kan te sig ganska lockande till en början blir efter hand allt mindre förmånliga, relativt sett, då ju de oexaminerade lärarna kvarstår i begynnelselönegraden. Åtskilliga av dessa lärare har ägnat så många år åt skolarbetet, att de har svårt att finna annan lämplig sysselsättning då skolan inte längre har användning för deras tjänster därför att behöriga sökande anmäler sig.

Vidare skulle ett inte betydelselöst bidrag erhållas till täckande av lärarbristen. Visserligen kan det sägas att bristen på låg- och mellanstadielärare inte är särskilt stor rent siffermässigt, eftersom ett betydande antal sådana lärare för närvarande tjänstgör på högre stadium än deras utbildning berättigar till. Det torde dock inte vara realistiskt att antaga att tillgången på behöriga ämneslärare för högstadiet inom

överskådlig tid skall bli så stor, att nämnvärd förskjutning av mellanstadielärare från högstadiet till mellanstadiet och av lågstadielärare från mellan- till lågstadiet kommer till stånd. Sannolikare är att dessa lärare som tjänstgör ovanför sitt eget stadium genom vidareutbildning kvalificerar sig för att stanna där de är.

Särskilt viktigt är att det extra tillskottet av behöriga lärare skulle kunna vinnas utan att tillgången på faktiskt tjänstgörande lärare minskar under tiden för de oexaminerades omskolning. De skulle ju hela tiden kunna uppehålla tjänst vid sidan av studierna.

Det är vidare inte uteslutet att den här föreslagna omskolningsverksamheten skulle kunna få särskilt gynnsamma följder för vissa glesbygder, som har särskilt svårt att få behöriga sökande till lärartjänster. De oexaminerade lärare som tjänstgör i dessa trakter torde i stor utsträckning, genom äktenskap eller på annat sätt, vara så knutna till nuvarande tjänstgöringsort att de kan förmodas stanna kvar där även sedan de vunnit full behörighet till ordinarie tjänst.

Så länge lärarbristen består måste omskolningsverksamheten innebära en kvalitetsförbättring. Den skulle ju huvudsakligen syfta till utbildning av lärare, som ändå får förmodas fortsätta som lärare så länge tjänster står att få för oexaminerade.

Slutligen måste den föreslagna utbildningen bli mycket gynnsam ur kostnadssynpunkt, då inga som helst investeringar i lokaler eller utrustning erfordras. För det planerade kvällsseminariet i Stockholm finns lokaler tillgängliga vid Södra seminariet, och i övrigt skulle någon befintlig lärarhögskola eller något seminarium utnyttjas på ferietid.

Med åberopande av vad sålunda anförts hemställer vi,

att riksdagen måtte besluta

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag rörande de åtgärder som erfordras för att ett kvällsseminarium för oexaminerade lärare skall komma till stånd i Stockholm fr. o. m. höstterminen 1966, samt

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till 1967 års riksdag rörande omskolning av oexaminerade lärare genom kombinerad utbildning per korrespondens och genom feriekurser, med beaktande av vad i motionen anförts.

Stockholm den 26 januari 1966

Nils Carlshamre

Alf Wennerfors

Per Petersson